

A MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK EURÓPAI UNIÓS JOGI SZABÁLYOZÁSA, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOKRA VONATKOZÓ IRÁNYELVEKRE*

OLAJOS ISTVÁN** –SZILÁGYI SZABOLCS***

A tanulmány legfőbb célja a megújuló energiákra vonatkozó uniós szabályozás áttekintése. A megújuló energiaforrások többféle irányból megközelített fogalmi meghatározása után kerül sor a megújuló energiák hasznosításának Európai Unióban történő történelmi bemutatására. A jogi szabályozás körvonalazása az elsődleges és másodlagos jogforrások bemutatásával valósul meg. E területen kerülnek megemlítésre és kifejtésre a különböző szerződések, valamint fontos irányelvek is. A tanulmány végén a legfontosabb megállapítások összefoglalására kerül sor.

Kulcsszavak: megújuló energiaforrások, napenergia, szélenergia, vízenergia, biomassa, biogáz, geotermikus energia, Európai Unió, Fehér Könyv, Zöld Könyv, EGK-szerződés, EUMSz.

The main object of the study is the review of the EU legislation in connection with renewable energy sources. After outlining the different definitions of renewable energy sources, the next main point is the exploitation of renewable energy in the EU history. Cardinal part is the outlining of primary and secondary sources of law in connection with legal framework. In this area, we mention and explain the different types of contracts and also important directives. At the end of the study, we summarize the most important conclusions.

Keywords: renewable energy sources, solar energy, wind power, hydro power, biomass, biogas, geothermal energy, European Union, White Paper, Green Paper, EEC Treaty, Treaty on the Functioning of the European Union.

1. Bevezetés

Megújuló energiaforrásnak¹ az olyan energiaforrást tekintjük, amely természeti folyamatok során folyamatosan rendelkezésre áll, vagy újratermelődik (napenergia, szélenergia,

* A tanulmány a TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0008 jelű projekt részeként – az Új Magyarország Fejlesztési Terv keretében – az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

** Dr. OLAJOS ISTVÁN
egyetemi docens
Miskolci Egyetem ÁJK, Agrár- és Munkajogi Tanszék
3515 Miskolc-Egyetemváros
civoliga@uni-miskolc.hu

*** Dr. SZILÁGYI SZABOLCS
PhD-hallgató
Miskolci Egyetem ÁJK, Agrár- és Munkajogi Tanszék
3515 Miskolc-Egyetemváros
szilagyszabolcs88@gmail.com

¹ A terület feldolgozása kapcsán lásd még OLAJOS István: A megújuló energiaforrások és a kapcsolt energiatermelés. In: *Környezetjog II. kötet* (szerk.: Szilágyi János Ede). Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 203–221.

vízenergia, biomassza, biogáz, geotermikus energia stb.). Egy másik megközelítés szerint² megújuló energiaforrás alatt azon energiahordozókat értjük, melyek – ellentétben az olajjal, biogázzal, szénnel és uránnal – kimeríthetetlen forrással rendelkeznek, mivel ezeket a természet folyamatosan utánpótolja.

A megújuló energiaforrások körében a következő kategóriák ismertek: a napenergiához köthető szél,³ víz,⁴ biomassza⁵ és maga a napenergia, amely közvetlenül vagy közvetlen napsugárzást jelent, valamint a naphoz nem köthető energiaforrások, mint az ár-apály- és a geotermikus energia.⁶ Hasonlóan a hagyományos energiaforrásokhoz, ezek is átalakíthatók elektromos árammá, fűtéssé, hűtéssé vagy közlekedéshez használt üzemanyaggá.

A megújuló energiaforrások Európa szerte nagy mennyiségben megtalálhatók a napos déltől a vízben gazdag északig, a kiterjedt erdős területekben bővelkedő keletig és a nyugat szeles tengerpartjáig. Ez a döntő különbség a hagyományos energiaforrásokhoz képest, amelyeknek legnagyobb részét ma már politikailag labilis területekről kell beszerezni.⁷ Ahogy a Bizottság is hangsúlyozza, a megújuló energiaforrások ma már egyre inkább hozzájárulnak az energiaellátás biztonságához, és csökkentik az behozatalra való rászorultságot, amely az elkövetkező években egyébként csak növekedne.

Az energiajog ágazatának jogi szabályozását áttekintve, az egyik leginkább neuralgikus kérdés az energiajog helye a jogrendszerben és a környezetjoghoz való viszonya. Az uniós energiajog, valamint környezetvédelem viszonyát vizsgálva megállapíthatjuk azt, hogy az energiaágazatra vonatkozó környezetvédelmi előírások két forrásból erednek. Egyrészt az általánosnak (jelen esetben ágazatfüggetlennek) tekinthető környezetpolitikából illetve környezetjogból, másfelől pedig maga az energiapolitika, illetve energiajog is tartalmaz környezetvédelmi előírásokat.⁸ A cikk célja a megújuló energiákra vonatkozó uniós szabályozás áttekintése, különös tekintettel a megújuló energiaforrásokra vonatkozó Európai Unió irányelvekre.

² Volker OSCHMANN: Renewable Energy Sources in European Law: an Overview, 3 *J. Eur. Envtl. & Plan. L.* 478 (2006), 478.

³ A napsugárzás felmelegíti a földet és a földfelszínhez közeli levegőrétegeket. A meleg levegő felemelkedik, és a felhőképződés közben fellépő kondenzáció folyamán szintén hő keletkezik. Ez okozza a levegőmozgást, azaz a szelet. A szélerőművek pedig e szél mozgási energiáját tudják mechanikai forgási energiává átalakítani.

⁴ A víz párolgását a napsugárzás okozza. A víz teljes körforgása nem más, mint a nedves, meleg levegő felemelkedése, felhőképződés, csapadék és felszívódás. A víz mozgása okozta energia átalakítható elektromos árammá víztározók és folyók esetében.

⁵ Biomasszának nevezzük azt a napenergiát, amely fotoszintézis folytán kémiaiilag kötött (például növényi olaj, szalma, fa).

⁶ Lásd a 2001/77/EK irányelv 2. cikkének a) pontját.

⁷ A Bizottság szerint az EU jelenleg 50%-át hozza be az általa igényelt energiának, és fennáll annak a veszélye, hogy ez az arány 70%-ra is megnőhet 2020-ra, ha nem történik semmilyen politikai ellenintézkedés, lásd COM (2006) 105, 3.

⁸ SZILÁGYI János Ede: Energiajog, in: *Környezetjog II. kötet.* (Szerk.: Szilágyi János Ede). Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 143. A korábbi szabályozás vonatkozásában lásd FODOR László: A környezetvédelem szempontjainak érvényesülése az energiajogban. *Magyar jog*, 2002/5, 257–270.

2. A megújuló energia hasznosítása az Európai Unióban

Az uniós energiapolitikai⁹ és környezetvédelmi célok elérésének legfontosabb eszközei az energiatakarékosság, az energiahatékonyság-növelés és a megújuló energiahordozók fokozottabb hasznosítása.

2.1. Az Európai Unió energiajogának kialakulása

Az Európai Unió energiajoga az európai energiapolitika körvonalazódásával párhuzamosan alakult ki. Az európai energiapolitika gyökerei egészen a 20. század közepére nyúlnak vissza, amikor aláírták az Európai Szén- és Acélközösséget (ESZAK, 1951), valamint az Európai Atomenergia Közösséget (EURATOM, 1957) létrehozó szerződéseket. Az energiapolitika stratégiai jellegéből adódóan azonban a tagállamok eredetileg a fentiekben túl nem biztosítottak a Közösségnek hatáskört ezen a területen. Bizonyos fokú áttörést hozott ugyan az első olajválság 1973-ban, amikor az Európai Bizottság a helyzet kezelésére egy közös energiastratégiát dolgozott ki, amely tartalmazta többek között az olajimport csökkentését, az energiefelhasználás racionalizálását, a széntermelés stabilizálását, valamint a nukleáris energiatermelés szerepének erősítését.¹⁰ Ennek ellenére a válság kezelése jellemzően mégis tagállami szinten történt.¹¹

Az Európai Bizottság által 1986-ban kiadott Fehér Könyvben¹² az energiefelhasználás racionalizálására és a szerkezeti átalakításra fektettek jelentős hangsúlyt, a problémák megoldásaként már felmerült az energiapiaci liberalizáció és az egységes belső energiapiac gondolata is. Felvetődött az állami támogatások ellenőrzése is az energiaszektorban, melyre több tagállam ellenzett, így e kérdésben kompromisszum nem született.

Az 1991-ben létrehozott Európai Energia Charta keretek közé helyezte az energiaügyi kapcsolatokat, majd az 1995-ben létrehozott egyezményével – jogilag kötelező szabályok az energiakereskedelem, a verseny és a befektetések területén – tovább fokozta az ellátás biztonságát. Az 1995-ös Fehér Könyv¹³ fektette le az új hármas szempontrendszert: környezetvédelmet, ellátásbiztonságot és a versenyképességet. A hozzá kapcsolódó cselekvési keretprogram ösztönzi a megújuló és egyéb környezetbarát rendszerek hasznosítását.

A 2005-ben elfogadott Zöld Könyv¹⁴ az energiahatékonysággal kapcsolatos konkrét célkitűzések meghatározására szólított fel. A legújabb energetikai irányvonalakat közlő dokumentum az „Európai stratégia az energiaellátás fenntarthatóságáért, versenyképességéért és biztonságáért” című Zöld Könyv,¹⁵ amely 2006-ban látott napvilágot.

Az Európai Unió világviszonylatban már napjainkban is vezető szerepet tölt be a megújuló energiák terén, és az ágazatnak növekvő gazdasági jelentősége van világszerte.

⁹ Bővebben lásd BÁNDI Gyula: Az Európai Unió környezetvédelmi jogalkotásának alapjai. *Környezet és fejlődés*, 1995/7, 11–15.

¹⁰ BALÁZS Katalin: Az energiakérdés és az Európai Unió. *Európai Tükör*, 2006/3, 139.

¹¹ BÁNYAI Orsolya: *Az energiefelhasználás csökkentésére és a megújuló energiaforrásokra irányuló szabályozás az ökológiai fenntarthatóság nézőpontjából*. Doktori (PhD) értekezés, Debrecen, 2012, 102. Forrás (2013. május 27.): http://jog.unideb.hu/documents/doktori_nyilvanosvita/banyai-ertekezés.pdf.

¹² White Paper: Completing the internal market.

¹³ White Paper: An Energy Policy for the European Union.

¹⁴ Green Paper: On Energy Efficiency Or Doing More With Less.

¹⁵ Green Paper: A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy.

Az EU célja, hogy az élvonalban maradjon az új és a megújuló energiaformák használatának előmozdításában, valamint a szénszegény technológiák kifejlesztésében. Eddig azonban az EU-n belüli fejlődés egyenlőtlen volt, és a megújuló energiák még mindig csak kis helyet foglalnak el az EU energiaszerkezetében a földgáz, a kőolaj és a szén uralkodó szerepéhez képest.

3. A megújuló energiaforrások jogi szabályozása az Európai Unióban

3.1. A megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos elsődleges jogforrások

Az EU külön egyezményben rendelkezik a nukleáris energiáról, ez az Euratom szerződés.¹⁶ 2002-ig szintén különálló egyezmény vonatkozott a szénre mint elsődleges energiaforrásra.¹⁷ Viszont nincs ehhez hasonló jogi alapja a megújuló energiaforrásoknak. Ellenben általános érvényű előírások fedik le ezt a területet, ezek pedig az EGK-szerződésben¹⁸ és az EUMSZ-ben¹⁹ találhatóak. Az EU energiapolitikája a Lisszaboni szerződés hatálybalépéséig (2009. december 1.) tulajdonképpen anélkül működött, hogy erre a Szerződésben kifejezett jogalap lett volna.

Mindazonáltal az EGK-szerződés maga nem tartalmazott kifejezett előírást a megújuló energiaforrásokat illetően. A EGK-szerződés 3. cikk u) pontjával az 1993-as Maastrichti Szerződés által egészült ki. Ez a rendelkezés állapította meg a Közösség azon általános feladatát, hogy hozzon intézkedéseket az energiaszektorra vonatkozóan. Ugyanakkor az EGK-szerződés nem tartalmaz előírást arra vonatkozóan, hogy ezt milyen eszközök birtokában lehet megtenni (néhány szorosan körülhatárolt kivétellel).²⁰ Ez azért volt fontos, mert az EGK-szerződés az 5. cikk 1. bekezdése alatt kimondta: a Közösség csak a rá ruházott hatáskörök keretein belül járhat el (átruházás elve),²¹ és így, főszabály szerint, semmilyen korlátozást nem alkalmazhat az energiapolitikában.²²

Az oka, amiért ilyen eszköz nem szerepelt az EGK-szerződésben az, hogy a tagállamok meg kívánták tartani szuverenitásukat az energiaszektor felett. Az energiaellátás túl fontos eleme a tagállamok gazdaságának. Ezt kifejezetten tisztázta az EGK-szerződés 175. cikkének (2) bekezdésének első mondata, miszerint a környezetpolitikai szabályozások bevezetése, melyek jelentősen befolyásolták a tagállamok választását abban, hogy milyen energiaforrásokat használnak, valamint befolyásolták az energiaellátás általános szerkezetét, csak egyhangú szavazással lehetséges.²³

Jelenleg is hatályos szabályokat az EUMSZ. tartalmaz. Az Unió és a tagállamok között megosztott hatáskörök az energiaügy területén is alkalmazandó.²⁴ A Tanács, a

¹⁶ Az Európai Atomenergia Közösséget létrehozó szerződés (Euratom), 1957. március 25.

¹⁷ Az Európai Szén- és Acélközösséget létrehozó Szerződés (ESZAK), 1951. április 18.

¹⁸ Az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó szerződés, egységes szerkezetbe foglalt változat, HL 2002 C 325/33.

¹⁹ Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata C 83/47.

²⁰ Például a Szerződés 155. cikke engedélyezi olyan intézkedések megtételét, melynek célja az energiaszerkezet felállításának és kiterjesztésének („transz-európai hálózatok”).

²¹ Lásd például: Lenaerts/Van Nuffel, *Constitutional Law of the European Union*, 2nd ed., London 2005, 86.

²² Lásd például: Kapteyn/VerLoren van Themaat, *Introduction to the Law of the European Communities*, 3rd ed., London/The Hague/Boston 1998, 1230.

²³ Uo. 1230.

²⁴ EUMSZ. 4. cikk (2) bek. i) pont.

Szerződésekben előírt egyéb eljárások sérelme nélkül, a Bizottság javaslata alapján, a tagállamok közötti szolidaritás szellemében határozhat a gazdasági helyzetnek megfelelő intézkedésekről, különösen ha egyes termékekkel való ellátásban – ideértve különösképpen az energia területét – súlyos nehézségek merülnek fel.²⁵

A Tanács különleges jogalkotási eljárás keretében az Európai Parlamenttel, a Gazdasági és Szociális Bizottsággal és a Régiók Bizottságával folytatott konzultációt követően egyhangúlag elfogadja a tagállamok valamelyikének különböző energiaforrások közötti választását és energiaellátásának általános szerkezetét jelentős mértékben érintő intézkedéseket.²⁶

A belső piac létrehozása, illetve működése keretében, valamint a környezet megőrzésének és javításának szükségességére tekintettel az Unió energiapolitikájának céljai, hogy az energiapiac működésének biztosítsa, az energiaellátás biztonságát garantálja az Unión belül, továbbá hogy az energiahatékonyság és az energiatakarékosság, valamint az új és megújuló energiaforrások kifejlesztését előmozdítsa, végezetül pedig az, hogy energiahálózatok összekapcsolását lehetővé tegye.²⁷ A 194. cikk kifejezetten kijelenti, hogy ezeket a célokat a környezet védelmére tekintettel kell követni. E célok keretében a Bizottság 3 lényeges kérdést határozott meg, amelyekben Uniós energiapolitikai intézkedéseket kell alkotni: (a) Az energiaellátás unión kívüli forrásoktól való függésének csökkentése; (b) Az energiatermékek versenyképesebb árának biztosítása; (c) Az energiapiacok környezetvédelmi céloknak való jobb megfeleltetése.²⁸

E célok elérése érdekében lassú előrehaladás figyelhető meg a tagállamok részéről, és ennek oka az, hogy a tagállamok igen erősen hagyatkoznak a nemzeti energiaforrásokra, és az energiapiaci intézkedések terén meg szeretnék tartani a nemzeti hatáskörüket, legfőképpen az energia árak meghatározásának jogát.

A Szerződések egyéb rendelkezései alkalmazásának sérelme nélkül, az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében megállapítja az imént említett célkitűzések eléréséhez szükséges intézkedéseket. Ezeket az intézkedéseket a Gazdasági és Szociális Bizottsággal és a Régiók Bizottságával folytatott konzultációt követően kell elfogadni.

Ezek az intézkedések nem befolyásolhatják a tagállamok jogát az energiaforrások kiaknázására vonatkozó feltételek meghatározására, továbbá nem befolyásolhatják a tagállamok különböző energiaforrások közötti választását és energiaellátásuk általános szerkezetét.²⁹

3.2. A megújuló energiaforrások a tagállamokban

Néhány tagállam kitöltötte azt az űrt, amelyet a Közösségi jog meghagyott a megújuló energiaforrások terén: Dánia például már korán törvényt hozott ezekre vonatkozóan a villamosenergia-ágazatban, Spanyolországban helyi önkormányzatok is szabályokat vezettek be a napenergia vízmelegítésre való használatával kapcsolatosan, más országok, mint Németország, adómentességet vezettek be a bioüzemanyagokra. Különösen a

²⁵ EUMSZ. 122. cikk (1) bek.

²⁶ EUMSZ. 192. cikk (2) bek. c) pont.

²⁷ EUMSZ. 194. cikk (1) bek.

²⁸ KRAMER, Ludwig: *Az Európai Unió környezeti joga*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2012, 377.

²⁹ EUMSZ. 194. cikk (2) bek.

villamosenergia-ágazat az, amelyben már több mint egy évtizede a tagállamok többsége többé-kevésbé kidolgozott és hatékony, a megújuló energiaforrásokra vonatkozó támogatási rendszerekkel rendelkezik.³⁰

3.3. A megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos másodlagos jogforrások

A közösségi hatáskör hiányában a tagállamok széles körben határozhatják meg politikájukat a megújuló energiaforrások körében. Ez tükröződik a Közösség másodlagos jogalkotásában: nagyon kevés jogilag is releváns aktus van kifejezetten a megújuló energiaforrásoknak szentelve. Néhány éve még a Közösség csupán kutatások támogatásával,³¹ együttműködési megállapodásokkal³² és általános ajánlásokkal³³ járult hozzá az ügy előmozdításához.

Az ezredfordulót követően felgyorsult a közösségi szintű jogszabályalkotás.³⁴ Ennek eredményeként főként környezetvédelmi vonatkozású (pl. a megújuló energiaforrásból származó energia használatának előmozdításáról szóló 2009/28/EK irányelv, a bioüzemanyagok használatának előmozdításáról szóló 2003/30/EK irányelv, a 2006/32/EK irányelv az energiahatékonyságról és a kötelező energetikai szolgáltatásokról), valamint a villamos energia és földgázpiac teljes körű megnyitására vonatkozó (2003/54/EK és 2003/55/EK) irányelvek születtek. Ezek jogalapját egyfelől az EUMSZ. környezetvédelmi cikkei, valamint belső piaci rendelkezések és a jogharmonizációs klauzula képezte.³⁵

A villamos- és gázpiac liberalizációjának szabályozása azonban ezzel nem ért véget. A versenyt ugyanis a valóságban tovább akadályozták a vállalati összefonódások. Ennek felszámolása és a fogyasztók védelme érdekében az Európai Tanács és a Parlament 2009. áprilisában elfogadta az új energiacsomagot alkotó jogszabályokat. Ennek keretében született meg a 2009/72/EK és a 2009/73/EK irányelv a villamos energia és a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról.

A megújuló energiaforrásokra eredetileg 2 irányelv vonatkozott: egyrészt a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia támogatásáról szóló 2001/77/EK irányelv és

³⁰ Volker OSCHMANN: Strom aus erneuerbaren, *Energien im Europarecht* (2002), 65–76.

³¹ 93/500/EGK Tanácsi Határozat (1993. szeptember 13.) a megújuló energiaforrások támogatásáról a Közösségben (Altener Program), HL 1993 L 235/41, 41. valamint Az Európai Parlament és a Tanács Határozata a megújuló energiaforrások támogatásának többéves programja a Közösségben (Altener II) (1998–2002), HL 2000 L 079/1.

³² 92/412/EGK Tanácsi Határozat (1992. június 29.) az EGK és a Finn Köztársaság a megújuló nyersanyagforrások: erdészeti és fatermékekről (beleértve a parafatermékeket) folyó kutatással és technológiai fejlesztésekkel kapcsolatos együttműködési megállapodásának eredményeiről, 1990–1992, HL 1992 L 228/33.; valamint a 92/413/EGK Tanácsi Határozat az EGK és a Svéd Királyság a megújuló nyersanyagforrások: erdészeti és fatermékekről (beleértve a parafatermékeket) és a hulladék újrahasznosításáról folyó kutatással és technológiai fejlesztésekkel kapcsolatos együttműködési megállapodásának eredményeiről, HL 1992 L 228/40.

³³ A Tanács 1988. június 9-i ajánlása a megújuló energiák kiaknázásáról a Közösségben, HL 1988 L 160/46.

³⁴ Lásd bővebben BANYAI Orsolya: Az energiafelhasználás csökkentésére és a megújuló energiaforrásokra irányuló szabályozás az ökológiai fenntarthatóság nézőpontjából. Doktori (PhD) Értekezés, Debrecen, 2012, 103. Forrás (2013. május 27.): http://jog.unideb.hu/documents/doktori_nyilvanosvita/banyai-ertekezés.pdf.

³⁵ Gwenaële RASHBROOKE: Clarification or complication? The New Energy Title in the Draft Constitution for Europe. *Journal of Energy & Natural Resources Law* 22 (2004), 376.

a bioüzemanyagok támogatásáról szóló 2003/30/EK irányelv, amelyeket az ún. klímapolitikai csomag részeként a megújuló energiaforrásból előállított energia támogatásáról szóló 2009/28/EK irányelv (2009. április 23.) helyezett hatályon kívül. A megújuló energiaforrásokra vonatkozó szabályozás az Európai Unióban jelenleg az utóbbi irányelvben koncentrálódik, emiatt a következőkben ezen irányelv, valamint a korábbi irányelvek bemutatására fog sor kerülni.

3.3.1. A megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia támogatásáról szóló 2001/77/EK irányelv

A megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia támogatásáról szóló európai jogi keret alapja az Európai Parlament és Tanács 2001/77/EK irányelve (2001. szeptember 27.), melyet abból a célból hoztak létre, hogy elősegítse a megújuló források terjedését a belső villamosenergia-piacon.³⁶ Az irányelv célkitűzése az volt, hogy 2010-re a teljes villamosenergia-fogyasztásból a megújuló energiaforrások részesedését 21%-ra növeljék Közösségen belül. Ezen felül felállított egy célirányszámot is: 2010-re a teljes bruttó nemzeti energiafogyasztásnak 12%-a kell, hogy megújuló erőforrásokból történjen.

Az irányelv a tagállamokat arra kötelezte, hogy saját maguk számára állítsanak fel célirányszámokat, melyekben meghatározzák, hogy milyen mértékben terjesztik ki a megújuló energiaforrások felhasználását a villamosenergia-ágazatban; természetesen mindezt az európai szinttel összhangban. Az irányelv nem tartalmazott előírást arra vonatkozóan, hogy ezt a célkitűzést a tagállamoknak hogyan kell elérniük. Viszont az irányelv alapján a Bizottság vizsgálta, hogy a tagállamok által meghatározott célelőirányzatok milyen mértékben vannak összhangban az európai célelőirányzatokkal, és hogy a tagállamok e célelőirányzatok tekintetében milyen eredményeket értek el. E célból a tagállamoknak éves beszámolót kellett benyújtani a Bizottsághoz.

3.3.2. A bioüzemanyagok használatának előmozdításáról szóló 2003/30/EK irányelv

A másik, szintén másodlagos jogba tartozó jogszabály az Európai Parlament és a Tanács 2003/30/EK Irányelve (2003. május 8.) a közlekedési ágazatban a bioüzemanyagok, illetve más megújuló üzemanyagok használatának előmozdításáról (bioüzemanyagok-irányelv).³⁷ Ez kapcsolódik egyébként a Tanács 2003/96/EK irányelvéhez (2003. október 27.), az energiatermékek és a villamos energia közösségi adóztatási keretének átszervezéséről (energia-irányelv).³⁸

Nagyon hasonlóan a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia támogatásáról szóló irányelvhez, a bioüzemanyag-irányelv 3. cikke előírta, hogy a tagállamoknak biztosítani kell a bioüzemanyagok és más megújuló üzemanyagok egy minimális részesedését a saját piacukon, és ennek érdekében célelőirányzatokat kell meghatározniuk. Az irányelv egy referenciaértéket tartalmazott ezekre a célelőirányzatokra nézve: 2010-re a bioüzemanyagok 5,75%-os részesedését írta elő. Az irányelv meghatározása alapján az minősül bioüzemanyagnak, ami biomasszából származik, mint például: biodízel, bioetanol, illetve biogáz, biometanol és biomasszából készült szintetikus bioüzemanyag. A tagállamok maguk dönthették el, hogy ezeket a célelőirányzatokat milyen

³⁶ HL 2001 L 283/33.

³⁷ HL 2003 L 123/42.

³⁸ HL 2003 L 283/51.

módon érik el – hasonlóan a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia támogatásáról szóló irányelvben leírtakhoz. A 2003/30/EK irányelv nyomán a tagállamnak minden évben jelentést kellett benyújtania a Bizottságnak a támogatáshoz alkalmazott intézkedésekről. Azonban volt egy felső határ, amely előírta, hogy kizárólag a járulékos költségekért kérhető kompenzáció.

3.3.3. A megújuló energiaforrásból előállított energia támogatásáról szóló 2009/28/EK irányelv

2009. április 23-án a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia támogatásáról szóló 2001/77/EK irányelv és a bioüzemanyagok támogatásáról szóló 2003/30/EK irányelv helyébe a 2009/28/EK irányelv³⁹ lépett. Az irányelv szabályozza a megújuló energiák részarányának növelésére tett erőfeszítéseket, valamint jogilag kötelező érvényű tagállami célkitűzéseket ír elő az egyes tagállamok számára. Az irányelvet megelőző években, az Európai Unió egyre ambiciózusabb célkitűzéseket vállalt az energiahatékonyság-növelés és megújuló energia felhasználás területén.

Az EU a 2009/28/EK irányelvre az összes tagország számára előírta, hogy 2020-ig milyen mértékben csökkentse az üvegházhatású gázok kibocsátását, milyen mértékben alkalmazza a megújuló energiaforrásokat az ún. végső energiafelhasználás arányában, és mekkora arányban alkalmazza a bioüzemanyagokat (bioetanol, biodízel) a közlekedésben. Előírták továbbá a tagállamoknak az energiahatékonyság növelését is. Ennek alapján Magyarország esetében a megújuló források arányát 13%-ban határozták meg 2020-ig az akkorra prognosztizált végső energiafelhasználás arányában.

A megújuló forrásokból előállított energia felhasználásának növelése⁴⁰ fontos részét képezi az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentéséhez, illetve az Egyesült Nemzetek éghajlatváltozásról szóló keretegyezményéhez csatolt Kiotói Jegyzőkönyvben foglaltaknak, és a további, az üvegházhatású gázok 2012 utáni kibocsátását csökkentő európai és nemzetközi kötelezettségvállalások teljesítéséhez szükséges intézkedéscsomagnak. Fontos szerepet játszik az energiaellátás biztonságának előmozdításában, a műszaki fejlődés támogatásában, foglalkoztatási lehetőségek biztosításában és a regionális fejlesztésben, különösen a távoli vidéki területeken.

Az energiafogyasztásban a megújuló energiaforrások részarányára vonatkozóan a tagállamoknak tehát 20%-os kötelező általános célkitűzést kell teljesíteni 2020-ig. Magyarország 13%-os megújuló energia részarány elérését vállalta. A Közlekedési Hírközlési és Energiaügyi Minisztérium előrejelzési dokumentuma szerint 2020-ban az összes energiafelhasználás 992–1035 PJ/év intervallumban alakulhat. Ez azt jelenti, hogy a megújuló energia felhasználásnak 2020-ban, a 13%-os részarányt alapul véve, 129–135 PJ/év közötti tartományba kell esnie.

A megújuló energiával működő energiarendszerek telepítését szakirányú végzettséghez kötik a jövőben, az Unióban, a tagállamoktól a megfelelő szakképzési rendszerek kialakítását várják. A biomassza alapú és egyéb rendszerek üzembe helyezői akkreditált képzési programok keretében vagy akkreditált oktatótól szerezhetnek képesítést. A kitűzött célok

³⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 2009/28/EK irányelvére (2009. április 23.) a megújuló energiaforrásból előállított energia támogatásáról, valamint a 2001/77/EK és a 2003/30/EK irányelv módosításáról és azt követő hatályon kívül helyezéséről.

⁴⁰ Lásd bővebben FODOR László: A levegő védelmének szabályai. In: *Környezetvédelmi jog és igazgatás* (szerk.: Fodor László). Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2012, 134–141.

teljesítése érdekében minden tagországnak Nemzeti Megújuló Energia Cselekvési Tervet kellett a Bizottság részére benyújtania 2010 júliusáig, mely tartalmazza a célok elérése érdekében előirányzott intézkedéseket, azok időbeli ütemezését.⁴¹

A Nemzetközi Fotovillamos Szövetség (EPIA) ennél erősebb kritériumokat állított fel. Az EPIA a 20/20/20-as irányelvet tűzte ki célul, azaz a 2020-ban felhasználandó energia 20%-a megújuló energiaforrásból kell származzon, csökkenteni kell a megújuló energia költségeit 20%-kal, és egyidejűleg az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását is 20%-kal kell csökkenteni.⁴²

Főként három ágazatot érint a megújuló energia hasznosítási lehetőségek növelése: a villamos energiát, a fűtést-hűtést, valamint a közlekedést. A tagállamok maguk dönthetik el, hogy ezen ágazatok hozzájárulásainak milyen kombinációjával érik el nemzeti céljaikat, és hogy melyek azok az eszközök, amelyek legjobban illeszkednek a hazai körülményekhez. A tagállamok előtt az a lehetőség is nyitott lesz, hogy más tagállamok vagy harmadik országok megújuló energiáinak fejlesztésével érik el célkitűzéseiket.⁴³

A fűtési-hűtési ágazat eddig nem alkotta európai szintű jogszabály tárgyát. A 2020-as célkitűzés lehetőséget teremt arra, hogy javaslat szülessen egy átfogó irányelvre, amelyik a megújuló energiák mindhárom ágazatára kiterjedne. Ez egyszerre teszi lehetővé a különböző ágazatokra vonatkozó egyedi intézkedések meghozatalát és a mindegyik ágazatot érintő problémák kezelését (pl. támogatási rendszerek és adminisztratív akadályok).

Egy egységes irányelv és az egységes nemzeti cselekvési tervek bátorítani fogják a tagállamokat arra, hogy integráltabb módon gondolkodjanak az energiapolitikáról, és az erőforrások legjobb elosztására törekedjenek.

Az Európai Bizottság a már említett irányelvet⁴⁴ kialakító javaslatában⁴⁵ lefektette a megújuló energiával kapcsolatos célkitűzéseket annak érdekében, hogy stabil és integrált keret szülessen minden megújuló energia számára, amely elengedhetetlen a befektetők bizalmának biztosítása érdekében, ezáltal elősegítette, hogy a megújuló energiák betölthessék nekik szánt szerepüket. Ugyanakkor a keret megfelelően rugalmas volt ahhoz, hogy figyelembe vegye az egyes tagállamok sajátos helyzetét, és mozgásteret nyújtson számukra ahhoz, hogy célkitűzéseiket költséghatékony módon valósítsák meg, beleértve a származási garanciák átruházásának továbbfejlesztett rendszerét is. Végül a javaslat azt is célul tűzte ki, hogy lebontsa a szükségtelen akadályokat a megújuló energiaágazat növekedése előtt – például a megújuló energiával kapcsolatos új fejlesztésekre vonatkozó adminisztratív folyamatok egyszerűsítésével –, és bátorítsa a megújuló energiaforrások környezeti szempontból kedvezőbb típusainak fejlesztését.

⁴¹ Bővebben lásd SZILÁGYI János Ede: Az uniós energiapolitika és energijog. In: *Környezetjog II. kötet* (szerk.: Szilágyi János Ede). Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 145–149.

⁴² EUROPEAN PHOTOVOLTAIC INDUSTRY ASSOCIATION: Set for 2020. Forrás (2013. május 5.): www.setfor2020.eu.

⁴³ MÉSZÁROS Géza: *Megújuló energiaforrások az EU-ban és Magyarországon*. Forrás (2013. május 22.): http://profitalhatsz.mkik.hu/vallalkozok/Megujulo_energiaforrasok.pdf.

⁴⁴ 2009/28/EK irányelv.

⁴⁵ Az Európai Bizottság 2008/0019 végleges javaslata a 2009/28/EK irányelvvel kapcsolatban.

Ez a politika hosszú távon és minden tekintetben hozzájárul a növekedéshez és munkahelyek teremtéséhez Európában, valamint jelentős hatást gyakorolhat a nemzetközi kereskedelemben kereskedett termékekre és folyamatokra is, különös tekintettel az energia-intenzív iparágakra.⁴⁶

4. Összefoglalás

A megújuló energiaforrások európai szabályozása sokrétű, egyre több olyan rendeletet, illetve irányelvet ismerünk, amelyek valamilyen formában jogi szabályokat tartalmaznak a megújuló energiaforrásokra vonatkozóan. Az Európai Unióban az energiahatékonyságnöveléstől és a megújuló energia technológiák terjedésétől várják a megoldást a jelen és jövő energiaellátási problémáira. Az energiaellátás biztonsága, a környezeti fenntarthatóság és versenyképesség valamennyi EU-tagországban az energiapolitika fő pillérei. A megújuló energiaforrások környezeti szempontból kedvezőbb típusainak fejlesztése hosszú távon és minden tekintetben hozzájárul a növekedéshez és munkahelyek teremtéséhez Európában, valamint jelentős hatást gyakorolhat a nemzetközi kereskedelemben kereskedett termékekre és folyamatokra is, különös tekintettel az energia-intenzív iparágakra.

Az energiatermelés jelentős része a villamosenergia-termelésben és a fűtési hő előállításában ma még a kimeríthető és nem megújuló energiaforrásokra támaszkodik. Ezért rendkívül fontos a megújuló energiaforrások használata. A megújuló energiák hasznosítását vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a viszonylag magas beruházási költségek miatt hosszú megtérülési idővel számolhatunk, viszont az üzemeltetés során költségkímélőbb bármely fosszilis energiahozdozónál, valamint környezetkímélő és újratermelődő. Elmondható tehát, hogy a fosszilis energiahozdozók tartalékainak kimerülésével egyre inkább fel fognak értékelődni a megújuló energiaforrások.

A meglévő piaci viszonyok között azonban a megújuló energiaforrások még mindig drágábbak a hagyományosokhoz képest. A hagyományos forrásokból történő energia-kinyerés hosszú távú költségei, melyek a források használata és az éghajlatváltozás miatt ilyen magasak, csak most kezdtek kihatni az árakra. Ezért a megújuló energiaforrások esetében a már meglévő jogi támpontok mellett további támpontokra van szükség a gazdasági hátrány kiküszöbölhetőségének érdekében, ezzel támogatva a piacnyerésüket, fokozatosan kiszorítva a hagyományos energiaforrásokat.

⁴⁶ MÉSZÁROS Géza: Megújuló energiaforrások az EU-ban és Magyarországon. Forrás (2013. május 21.): http://profitalhatsz.mkik.hu/vallalkozok/Megujulo_energiaforrasok.pdf.